

Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze

<http://www.valodaskonsultacijas.lv/lv/questions/1068>

Jautājums	Kā un kad latviešu valodā radies vārds būvniecība ?
Atbilde	<p>Visticamāk, termins radies 20. gadsimta sākumā.</p> <p>Vārda <i>būvniecība</i> pamatā ir sakne <i>būv-</i>, kas aizgūta no viduslejasvācu valodas vārda <i>buwen</i> ar nozīmi 'celt' 17. gadsimta beigās. 18. gadsimta vārdnīcās šīs saknes vārdi jau sastopami. Piemēram, J. Langes un G. F. Stendera vārdnīcās no jauna reģistrēti tādi vārdi kā <i>buhmannis</i>, <i>buhmeisteris</i>. Kopš 18. gadsimta latviešu terminoloģijā vārdi, kuru pamatā ir ģermānisms <i>buwen</i>, paralēli latviskās cilmes vārdam <i>celt</i> izmantoti plaši.</p> <p>Krišjāņa Valdemāra „Krievu-latviešu-vācu vārdnīcā” (1872) sastopami šādi vārdi, kuros ir sakne <i>būv-</i>: <i>строить – buhweht, zelt – bauen; строение, стройка – buhweschana, buhwe – Bau; строитель – buhwetajs, zehlejs – Erbauer; строительный мастер – buhwmeisters – Baumeister; плотникъ – buhwneeks, namdaris, buhwmeisters, remess – Zimmermann.</i></p> <p>Kā redzams, šajā vārdnīcā ir dažādi atvasinājumi, kuru pamatā ir vārds <i>būvēt</i>, bet procesa vai nozares nosaukums <i>būvniecība</i> tajā nav fiksēts. Atbilstošais (ar piedēkli <i>-niek-</i> darinātais) darītājavārds <i>būvnieks</i> lietots namdara nozīmē.</p> <p>20. gadsimta 20. gados „Zinātniskās terminoloģijas vārdnīcā” (1922), kuru izstrādājusi Izglītības ministrijas Terminoloģijas komisija (1919–1921), un citos 20. gadsimta 20.–30. gadu avotos šis termins ir lietots mūsdienu lietojumam līdzīgā nozīmē.</p> <p>Tātad, visticamāk, par termina <i>būvniecība</i> rašanās laiku var uzskatīt 20. gadsimta sākumu.</p>
Avoti	<p>Karulis, K. <i>Latviešu etimoloģijas vārdnīca</i>. I sēj. Rīga : Avots, 1992, 159. lpp.</p> <p>Waldemar, K. <i>Kreewu-latweeschu-wahzu wardnice</i>. Moskva : Ministerstvo narodnogo prosveschenija, 1872.</p>

Zilgalve, E., Pūtele, I., Pēča, K. Valodas konsultācijas. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Nr. 20. Atb. red. V. Šaudiņa. Rīga : Latviešu valodas aģentūra, 2025, 242.–243. lpp.

